

APPENDIX II

A Brief Report on the Presentations (only those provided by the authors)

Prof. Emeritus Petros Vassiliadis, *Introduction to the Theme of the Conference.*

He analyzed the place of the Conference within the 2-years-project of CEMES: “Humble Theological Contribution to our Orthodox Church on Her Way to the 2016 Pan-Orthodox Council”, by referring to the official intervention of the Primate of the Church of Cyprus on the issue, which prompted the inclusion this conference within the overall framework of the project.

He then referred to the importance of Prof. Emeritus Evangelos Theodorou’s scholarly contribution, 60 years ago, on the ordination of Deaconesses into the Sacramental Priesthood in the Orthodox Church.

Next he mention the necessity of a review of the official position of the Orthodox, expressed in the Rhodos Consultation Statement early in the ‘90s, taking into consideration the progress in recent scholarship, biblical and theological.

He underlined the centrality of “Orthodox Theology” in the title of the conference, with the “Deaconesses” as its next but parallel focus, of course without neglecting the overall “ordination of women” issue. He then enumerated the focus of the various contributions to the conference, most of which will concentrate on the “theological” approach to the ordination of women, whereas others will also cover the historical, pastoral, sociological etc dimension of the issue.

He then elaborated the concept of the conference as announced after the completion of last year’s consultation with the same title.

A quick reference to the profound meaning of “tradition” (as it is repeatedly stated in the so-called “argument from tradition”) was made, reminding the distinction between the authentic Apostolic (with T) and historical one (with t), as well as between latent and historically expressed.

Finally he reminded the inconsistency in the general traditional Orthodox view, which is based on “tradition” with regard to the overall “ordination of women into the sacramental priesthood”, but ignores it when dealing with the rejuvenation of the order of Deaconesses in the priestly and diaconal ministry of the Orthodox Church.

(The full text at <http://www.amen.gr/article20389>)

Prof. Valerie Karras, *Some Theological Problems in Arguments against the Ordination of Women*

Discussions regarding the reestablishment of the ordained female diaconate and the question of the ordination of women to the priesthood have led to a variety of arguments based on new or adapted perspectives in the areas of theological anthropology and liturgical theology, as well as differing opinions on the parameters of static permanency versus acculturation with respect to ordained orders. Unfortunately, many of these arguments come from *a priori* opinions that women should not and cannot be ordained, with the result that the attempt to create theological argumentation to support an already-decided view has had unintended, negative consequences with respect to such diverse topics as incarnational soteriology

as it relates to women and the symbolic and iconic function of the priest in the liturgy. This paper will provide an overview of some of these arguments and offer a cursory critique of them.

Phyllis Zagano, *Catholic Women Deacons: Past Arguments and Future Possibilities*

This paper discusses past and future arguments regarding the ordination of women as deacons in the Catholic Church, which, despite the common Catholic-Orthodox history of women in the diaconate, essentially take arguments against women as priests and overlay them on the question of the diaconate. (The term “woman deacon” is preferred to “deaconess,” which in Catholic discussion connotes a non-ordained person.)

The diaconate of women died out in the West in the 12th century, and has not been restored in the Catholic Church. The objections to restoring women to the diaconate seem to be: 1) The female diaconate of history was a distinct non-sacramental order; 2) To be sacramentally ordained one must be able to physically represent Christ. This latter is known as the “iconic argument.” The “iconic argument” is presented in the 1976 Vatican document *Inter insigniores* against women as priests, but not in the 1994 papal document *Ordinatio sacerdotalis* on the same. However, the Second Vatican Council formally restored the diaconate as a permanent grade of order, while informal discussions about women in the diaconate were not acted upon, even though the 1736 Holy Synod of Mount Lebanon (Maronite) included canons—approved by the Catholic pope—regarding the ordination of women as deacons. Work of the Vatican’s International Theological Commission (ITC) (1992-1997) supported women deacons, but was not published; a 2002 ITC document is inconclusive, leaving it to “the ministry of discernment” in the Church.

(The full text at http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/9._zagano_full_paper.pdf)

Prof. Kyriaki Fitzgerald-Karydoyannes, *Lex orandi est Lex Credendi: Women Deacons as Emissaries of Divine Eleos: The Witness of the Ordination Rite*

The Rev. Prof. John Chryssavgis, *The Diaconal Ministry in the Orthodox Church*.

The principal focus of his presentation was not merely the historical and theological, or even the liturgical and canonical dimensions of women and the diaconate or women and ordination, but rather the pastoral and practical concept of *authority and ministry* in the church. There can be no clear understanding of the priesthood or even of the episcopate unless we first properly appreciate the diaconate. Out of his experience as a deacon of over thirty years, Fr. John Chryssavgis claims that the theology of the priesthood should not begin from the top down, but rather from the notion of humble service and *diakonia*, without which none of the priestly ministries make any sense at all. Fr. John concluded that a creative revival of the diaconate could become the source of resurrection for the ordained ministry in general, thereby playing a crucial role in the mission of the church. In this respect, the restoration of the diaconate may well prove both timely and vital.

(The full text at http://cemes-en.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/chryssavgis_english.pdf)

Prof. Emeritus John Karavidopoulos, *Junia as an Apostle: Text-Critical and Exegetical Approach of Rom. 16:7.*

Regarding the question of Paul's greetings at Rom. 16, 7 being addressed to a man named "Junias" or to a woman by the name of Junia, this study takes the view that the latter is correct. It bases its position on the following observations: 1. In the manuscript tradition of the New Testament, especially the miniscule manuscripts which are accentuated, we find the reading Ἰουνία (Junia). The particular contribution of this study consists in the examination of a large number of lectionaries, given that the excerpt from Rom. 16, 1-16 is a liturgical reading in the Orthodox Church. The lectionaries are unanimous in presenting the reading Ἰουνία. Besides, from as early as the first printed editions of the NT by Erasmus (1516) through to the critical editions of the 19th century and even the first editions by Eberhard Nestle in the first quarter of the 20th century, the reading Junia is dominant. 2. In their interpretations, the Greek and Latin fathers of the Church adopted the feminine form of the name and lauded Junia as the first female apostle, understanding the term "apostle" as this is actually used in the NT, in the broader sense, not as being restricted to Jesus' twelve disciples. 3. There is no evidence for the masculine name Junias in any contemporary source of the NT, in contrast to the feminine Junia, which is to be found in numerous Greek and Latin literary sources. 4. The first time the masculine reading of the name at Rom. 16,7 is encountered is in the 13th century, in Aegidius (Giles) of Rome and later in Luther's translation of the NT (16th century). It may be that these two sources influenced many later European translations. 5. The ancient Latin, Syriac and Coptic translations all testify to the feminine form of the name, as do many of the more recent ones, from 1970 onwards. The preference of certain exegetes and editors of the NT for the masculine name had to do with the interpretation of Paul's phrase at Rom. verse 16, 7: "ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις". The prevailing interpretation is "outstanding among the apostles"; hence it was thought that the appellation 'apostle' was inappropriate for a woman. They therefore either took Iounias as masculine, or, if they accepted that the name was feminine, translated the controversial phrase as "well known to the apostles".

Finally, detailed study of the sources indicates that we should accept the feminine form of the name, Junia, as being correct. This preference is clear in the most recent reprints of the two most widely recognized critical editions today. In the 3rd reprint of the 4th edition (1998) of *The Greek New Testament*, as well as in the 1998, 5th, corrected Jubilee edition of the *Novum Testamentum Graece* by Nestle-Aland (on the occasion of the 100th anniversary of E. Nestle's first edition), the reading Ἰουνία is adopted, while the masculine Ἰουნიᾶς is not even mentioned in the critical apparatus.

(The full text in Greek at http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/15._karavidopoulos.pdf)

Dr. Konstantine Yokarinis, *The Ordination of Deaconesses and the Gender and Genderless of the Incarnate Christ*

Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου στό πλαίσιο τῆς θεολογικῆς ἀνθρωπολογίας καί ἡ προβληματική τῆς. Θεολογική ἀνθρωπολογία καί χριστολογία. Ἡ ἀνδρῶα μορφή τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου. *Θεολογική ἢ ἱστορική ἀναγκαιότητα;* Ἡ ἱερωσύνη καί ἡ «ὄντολογία» τῶν φύλων. Τό φύλο καί ἡ ἱερωσύνη. Τό μυστήριον τῆς ἱερωσύνης καί ἡ φύση αὐτῆς. Ἡ φυσική ὁμοίωση τοῦ φορέα τῆς ἱερωσύνης καί τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὡς Μεγάλου Ἀρχιερέως καί ἡ φυσική ἀνάπλασή του ἀπό τόν φορέα τῆς ἱερωσύνης.

Ὁ προβληματισμός τῶν θήλεων μελῶν τοῦ Σώματος Χριστοῦ: Ὁ σαρκωμένος Θεός Λόγος, ὑπῆρξε καί παραμένει «εἰς πῶσιν καί εἰς ἀνάστασιν πολλῶν» καί «σημεῖον ἀντιλεγόμενον». Ἡ Ἐκκλησία τοῦ σαρκωθέντος Χριστοῦ, σήμερα, εἶναι ἀποδέκτης πολλῶν προκλήσεων. Εἰδικότερα, τὰ θήλεα μέλη τοῦ Σώματος Τουδιερωτῶνται, γιατί ἀποκλείονται ἀπό τό Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης; Γιατί τό ἄρρεν φύλον τῆς σάρκωσής Του λειτουργεῖ δεσμευτικά γιά τήν ἐπιλογή τοῦ φορέα τῆς Ἱερωσύνης; «Καί ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο» μᾶς λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης καί τό δόγμα τῆς Χαλκηδόνας βεβαιώνει «τέλειος ἐν τῇ ἀνθρωπότητι». Πῶς τό ἄρρεν σχῆμα, «χιτώνας» ἢ «ἐπενδύτης» τοῦ σαρκωθέντος Χριστοῦ χρησιμοποιεῖται ὡς κριτήριον ἐπιλογῆς τοῦ φορέα τῆς Ἱερωσύνης, ὅταν μάλιστα αὐτό δέν εἶναι μόνο στοιχεῖο διαίρεσης, ἀλλά καί «προση- κείωται τῇ ἀλόγῳ φύσει»; Μήπως, ἀκόμη, συνιστᾷ ἄρνηση τοῦ δόγματος; Γιατί «τό ἀπρόσλη- πτον καί ἀθεράπευτον».

Μέ δεδομένη τή θεολογική θέση, ὅτι ἡ Ἱερωσύνη εἶναι τοῦ Χριστοῦ καί ὑποστασιάζεται ἱστορικά κατά τή σταυρική Του θυσία, τίθεται τό ἐρώτημα: τί θυσιάζει ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός Λόγος ἐπί τοῦ Σταυροῦ τήν τέλεια ἀνθρώπινη φύση ἢ τήν ἄρρενα μορφή της; Ἡ ἐπίκληση τῆς δυσχιλιετοῦς πρακτικῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐπιλογῆς τῶν φορέων τῆς Ἱερωσύνης, χωρίς δογματική κατοχύρωση στερεῖται πειθοῦς. Ὁ Χριστός διεκήρυξε: «Ἐγώ εἰμί ἡ ἀλήθεια καί ἡ ζωή», ὄχι πάντως τό ἔθος, ἢ συνήθεια.

Ἡ ἀπεμπόλιση τοῦ ἐσχατολογικοῦ χαρακτήρα τῆς ὄντολογίας τῶν μελῶν της ἀποψιλώνει τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν ἀναγνωριστικῶν στοιχείων τῆς ἰδιοπροσωπίας της καί τήν μεταβάλλει σέ θρησκευτικό κοσμικό καθίδρυμα.

(A similar text in English at http://cemes-en.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/12a_yokarinis_the_gender_or_genderlessn_ess.pdf)

Prof. Christophoros Arvanitis, *The Religious Historical and Sociological Typology of Women's Submission to Men. The Ecclesiological Consequences on the Ordination of Women*

Ἡ φυλοτική διαφορά ὑποδηλώνεται, κυρίως, μέσα ἀπό σχέσεις ἐξουσίας, οἱ ὁποῖες δέν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τους τό βιολογικό φύλον, ἀλλά τή κοινωνική τους θέση. Σέ αὐτήν τήν περίπτωση ἢ θρησκευτική στήριξη κρίνεται ἀναγκαῖα καί ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ἀναγωγή τῆς κοινωνικῆς διαφοροποίησης στή θεϊκή τάξη, καθὼς ὁ Θεός δημιουργεῖ πρῶτα τόν Ἀδάμ καί μετά τήν Εὐά ἀπό τό πλευρό τοῦ Ἀδάμ. τό ζήτημα τῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν ἀνακύπτει τήν περίοδο τῆς μετάβασης ἀπό τή μεσαιωνική φεουδαρχική κοινωνία στή βιομηχανική. Ἡ γυναικεία χειραφέτηση ἀποτελεῖ τμήμα ἐνός νέου ἐπαναπροσανατολισμοῦ τῆς σύγχρονης κοινωνίας, τοῦ ὁποῦ κύριον χαρακτηριστικό εἶναι ἡ κοινωνική οργάνωση καί δομή. Τό δικαίωμα ψήφου, ἢ ἀλλαγῆ τῆς νομοθεσίας, τά προνόμια, πολιτικά καί κοινωνικά, ὑποδηλώνουν τήν ἀνδρική παρακμιακή παρουσία σ' ἕνα πολιτισμό πού ἀντιλαμβάνεται πλέον τήν οἰκουμενικότητα του σύνθετα καί μέ πολλά ἀντί. Βασικά στοιχεῖα στήν ἀνάλυση ἀποτελοῦν οἱ ἰδιαίτερες συνθήκες τοῦ ἐκάστοτε περιβάλλοντος, χώρου, τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος διαμορφώνει καί διαφοροποιεῖ τούς κοινωνικούς ρόλους τῶν δύο φύλων.

Στήν κοινωνιολογική κατανόηση τῆς θρησκευτικῆς τυπολογίας τό «ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν» ἀποτελεῖ φράση ἢ ὁποία ἐμπεριέχει τό οἰκοδόμημα τῶν δύο διαφορετικῶν ἐκδοχῶν τοῦ σώματος κατά τό φύλον βιολογικά καί τό ὁποῖο ἀναφέρεται σέ δύο τουλάχιστον κοινωνικῶς προδιορισμένα φύλα. Ὡς οἰκοδόμημα συγκροτεῖται μέ σκοπό νά ἐρμηνευθεῖ τό πολιτισμικό ὑπόβαθρον τῆς πατριαρχίας ἐναντι τῆς μητραρχίας.

Ἡ γυναίκα ἐκτιμᾶται βαθύτατα ὡς μητέρα, βρίσκεται, ὅμως, σέ ὑποδεέστερη ἀπό τήν ἄνδρα κοινωνική θέση. Διαδραματίζει σπουδαίους ρόλους στήν ἀρχέγονη ἐκκλησία, προτρέπεται, ὅμως, σέ ἥσυχη ζωή καί ὑποταγή στόν ἄνδρα. Τό κείμενο τῆς Α Πρὸς Κορ.11,3 μιᾷ σαφέστατα γιά κατ' εἰκόνα δημιουργία τοῦ ἄνδρα, χαρακτηρίζει δέ τή γυναίκα ὡς τή μόνη ἀντάξια βοηθό τοῦ ἄνδρα σέ σύγκριση μέ τά ἄλλα δημιουργήματα. Μιᾷ γιά ἀνωτερότητα τοῦ ἄνδρα ἀπό τό γεγονός ὅτι ἀπό αὐτόν προέρχεται ἡ γυναίκα καί ἔτσι ἡ γυναίκα δημιουργεῖται, γιά νά ὑπηρετεῖ τόν ἄνδρα στόν ὅποιο ὀφείλει νά ὑποτάσσεται. Καταλήγει σέ μιᾷ ὀλοκληρωμένη τυπολογία ὑποταγῆς ὅπου ὁ Χριστός εἶναι κεφαλή τοῦ ἄνδρα καί ὁ ἄνδρας κεφαλή τῆς γυναίκας καί σέ μιᾷ συμβολική τυπολογία τῆς ὑποταγῆς, ὅπου τό κάλυμμα τῆς κεφαλῆς συμβολίζει τήν ὑποταγή τῆς γυναίκας στόν ἄνδρα.

Ἡ τυπολογία τῆς παύλειας θεολογίας βρῆκε οὐσιαστική ἐφαρμογή καί πρακτική στίς κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες τῆς ἐποχῆς, καθῶς, ἀναλύοντας τήν ἔννοια τοῦ συμβόλου, αὐτή ἡ ἐφαρμογή ἀνταποκρίνεται σέ μιᾷ λογική ἀναγκαιότητα. Τό σύμβολο, γιά νά εἶναι κατανοητό, ὀφείλει νά ἀνάγεται σέ ἀνθρώπινες πραγματικότητες μέσα ἀπό τίς ὁποῖες ὑπάρχει ἡ δυνατότητα ἀναλογικά νά γίνει πιό εὐκόλα κατανοητό ἡ πρόσληψη τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ. Ἀπό τό γεγονός λοιπόν ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς συζυγικῆς συνύπαρξης τοῦ ἄνδρα καί τῆς γυναίκας στόν Παῦλο εἶναι ἐπηρεασμένη ἀπό τήν πατριαρχική ἐποχή, ἡ συζυγική ἀγάπη δέν ὑπάρχει παρά μόνο μέσα ἀπό τήν κοινωνική δομή καί ἐφαρμογή τῆς ὑποταγῆς τῆς γυναίκας στόν ἄνδρα τῆς. Γιά τόν Παῦλο, μιᾷ τέτοια δομική συζυγικά ἀνισότητα, ἀποτελεῖ πραγματικότητα ἀναντίρρητη, καθῶς συνδέεται μέ τή φυσική τάξη καί τή σειρά τῶν πραγμάτων καί ἐπομένως ἦταν πολύ φυσικό νά χρησιμοποιηθεῖ, γιά νά περιγράψει τήν ἀνιση σχέση ἀνάμεσα στόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία. Μόνο πού ἀνάγοντας τό φυσικό τῶν πραγμάτων στή σφαῖρα τοῦ θείου ἡ σχέση ἀπολυτοποιεῖται καί μετατρέπεται σέ σχέση δοτῆ ἀπό τόν Θεό. Αὐτή ἡ ἀνιση κοινωνική δομή τῆς ὑποταγῆς προσδιορίζεται ἐπακριβῶς μέσα ἀπό τό κείμενο τῆς πρὸς Ἐφεσσίους ἐπιστολῆς: «οἱ γυναῖκες νά ὑποτάσσεσθε...». Τό κείμενο αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα πολύ καλό παράδειγμα θρησκευτικῆς προέλευσης ἐπιπροσδιορισμοῦ (surdetermination) μιᾷς κοινωνικῆς δομῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἀπόλυτη ἀξία ἀνάγεται σέ μιᾷ παραδοσιακή χριστιανική ἀντίληψη γιά τήν οἰκογενειακή ἱεραρχία. Αὐτή ἡ ἴδια τάση ὑφίσταται καί στόν παραδοσιακό τρόπο ἀντίληψης γιά τήν Ἐκκλησία.

Dr. Spyridoula Athanasopoulou-Kypriou, *Women's Ordination and the eschatological body. Towards an Orthodox anthropology beyond sexual difference*

The aim of her paper was to consider the construction of Christian Orthodox anthropology beyond sexual ideology and towards the eschatological body.

Among the arguments of Roman Catholic and Orthodox Church against the ordination of women, the sex of the incarnated God Word appears as a fundamental one and makes the female human being unsuitable to represent Christ. Although those who argue against the ordination of women acknowledge a) the fact that the aim of the incarnation of Son of God was exactly the restoration of unity of the divided human nature and b) the fact that in Christ men and women are equal, they in fact support that sexual difference is a structural component of human nature (and not just an external element) and that men and women are different not because each human being is a unique person but on the basis of their sexed body. What lies behind this argument is a sexual ideology that assumes that human beings are distinguished into sexes naturally. In this paper, I propose that such a view comes against not only current understandings of the construction of sex and gender but also the biblical witness and the Church's tradition. Her main argument was that if we see human

beings in the light of the eschatological body, no person can be excluded from ordination.

Prof. Konstanitinos Agoras, *Orthodox Christian Anthropology*

Dr. Maria McDowell, *Unique Bodies, Unique Gifts: Towards a Liturgy that Deifies*
Current discussion of the full liturgical participation of women rarely focuses on bodies and capabilities as they are. Opposition presumes both a sexual binary which genders roles, and that ordained roles are essentially gendered. Support often focuses on speculative theories regarding the eschatological body rather than bodies as they are. Ordination and its scope of service involves real bodies, and real capabilities. Likewise, *theosis* is an ongoing practice of embodied virtue in which one's capabilities are used to better love God and neighbor. Orthodox doctrinal commitments which shape our understanding of the Incarnation and Icon support a liturgical practice which recognizes the unique capabilities and gifts of embodied human persons. In short, the ordination of women and the allowance of their full liturgical service flows from Orthodox incarnational theology, and allows the liturgy to better serve as a locus for *theosis*.

Cand. Dr. Teva Regule, *Women and Diaconal Ministry in the Orthodox Church: Past, Present, and Future*

Since biblical times, women have participated in the diaconal ministry of the Church. Women continue to serve similarly today. This paper will highlight ways that women are serving Christ and His Church through diaconal work today, focusing primarily on the work that women are doing in the western context (i.e. United States). I will begin by describing the work that women are doing as chaplains, spiritual directors, ministers of the Word and parish administrators and outreach coordinators. I will then examine the question of the ordination of women—what an ordination means and how these ministries could be enhanced through a diaconal ordination. If time allows, I will present some possible short and longer term steps that could be taken for the restoration of the office and the rejuvenation of the entire diaconate—male and female—for the building up of the Church today.

(The full text at http://cemes-en.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/teva_regule_full_text.pdf)

Dr. Srboljub Ubiparipović, *The Order of Deaconesses and Liturgical renewal in the Orthodox Church: Historical, teleturgical and theological aspects.*

Liturgical renewal in the Orthodox Church has initiated very thorough and significant examination of *lex orandi* of the Orthodox Christians. In a wide range of topics concerning strengthening and improving of woman's role in the *logiki latreia* of Body of Christ, *place sui generis* belongs to potential renewal of the Order of Deaconesses. The goal of this scientific work is, from liturgical point of view, authentic analysis and comparative examination plenty of historical, teleturgical and theological aspects in effort to answer on the question: is it possible at all, under what kind of circumstances and how could be reaffirmed the Order of Deaconesses?

Prof. Theodore Yagou, *The Canonical Tradition on Issues of the Role and Witness of Women I the Liturgical Life of the Church*

Τα θέματα που έθιξε στην εισήγησή του αφορούσαν: (α) στο ποιοι επιτρέπονται και ποιοι αποτρέπονται να εισέρχονται στο ιερό βήμα και ποια τα σχετικά κανονικά

ερείσματα (β) στη «λειτουργική» θέση της γυναίκας στο μοναχισμό, στο θέμα της «εξομολόγησης» από την ηγουμένη και από ανίερους μοναχούς, στη διελευστικότητα ανάμεσα στο θεσμό και το χάρισμα. (γ) στη συμμετοχή της γυναίκας στην ψαλμωδία κατά τη δημόσια λατρεία και στην ευθύνη του ποιμαντικού λόγου και την ανευθυνότητα των αδοκίμων. Για την υποστήριξη της παραπάνω θεματολογίας θα σταχυολογηθούν πληροφορίες από πηγές, ιδίως τις κανονικές και τις ψευδοκανονικές.

Prof. Panagiotis Skaltsis, *The Ordination of Deaconesses in the Orthodox Liturgical Tradition*

Prof. Dimitra Koukoura, *Problems in the Rejuvenation of the Ministry of Deaconesses*

Prof. Niki Papageorgiou, *Martha and Mary as Models of Christian Witness*”

Dr. Ioanna Sahinidou, *The Theological Significance of Perichorisis: Its Consequences for the Ordination of Deaconesses*”

Η διαστρέβλωση των σχέσεων της ανθρωπότητας με το Θεό, πηγή της ζωής, οδηγεί σε καταδυναστευτική σχέση εξουσίας των ανθρώπων προς άλλους ανθρώπους και τη φύση. Στόχος είναι να γίνει ορατό το θέλημα του Θεού. Η κριτική στη διατριβή μου πηγάζει από τις οικολογικές, φεμινιστικές και οικοφεμινιστικές θεολογίες.

Καταθέτω εστιασμένη θεώρηση των «δυσισμών». Αναφέρομαι στη διάσπαση της προσωπικότητάς μας και την έξοδο από κομματιασμένους εαυτούς για να αναδημιουργηθούμε σε υγιείς εαυτούς. Ανιχνεύω την εξέλιξη της πατερικής έννοιας «περιχώρηση» για να μελετήσω το δυναμισμό και τη ζωντάνια που προσφέρει όπως και τις θετικές συνέπειες που έχει στην προσπάθεια να αντιμετωπίσουμε τα σημερινά κοινωνικά και οικολογικά προβλήματα. Ανιχνεύω την εξέλιξη της έννοιας: Τριαδική Περιχώρηση που αφορά στη σχέση των τριών προσώπων της Τριάδας. Εστιάζω στην Χριστολογική Περιχώρηση που αφορά στη συνύπαρξη θείας και ανθρώπινης φύσης εν Χριστώ. Στόχος είναι να θεραπευτούν οι σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και μεταξύ ανθρώπων και της γης και να ανοίξουν το δρόμο σε περιχωρητικές συνειδήσεις και πολιτισμούς.

Τα όντα αλληλοσυνδέονται και αλληλοεξαρτώνται· όλα εξαρτώνται από το δημιουργό. Η Χριστολογική περιχώρηση διαλέγεται με όλους τους λόγους που υπάρχουν πανενθεϊστικά εν τω Λόγω. Η περιχώρηση Θεού και δημιουργήματος είναι αμοιβαιότητα Θεού και κόσμου. Στην Τριάδα που ανοίγεται στον κόσμο και στο Λόγο που σαρκώθηκε, συναντάμε το δυναμισμό της σάρκωσης ως Χριστολογική περιχώρηση προς την κτίση, για να σωθεί κάθε σάρκα, όλη η αλυσίδα της ζωής από τη φθορά και το θάνατο και να ενωθεί με το Λόγο. Η Τριάδα συντηρεί και ανακαινίζει τη ζωή εν Χριστώ, κάθε ον είναι πολύτιμο ως δημιουργήμα του Δημιουργού και ως μέλος της αλυσίδας ζωής που δημιούργησε ο Θεός. Σε περιχωρητικές σχέσεις αγάπης και ελευθερίας, αυτονομίες, κλειστά κυκλώματα, διακρίσεις, αποκλεισμοί, περιθωριοποίηση, εξουσιαστική κυριαρχία διαλύονται. Η αγάπη περιχωρητικά, κενωτικά προχωρά προς και ανοίγεται για τους άλλους, οδηγημένη από την αιώνια περιχωρητική, κενωτική θεία αγάπη.

Ευανθία Αδαμτζιλογλου, “Woman from Man...Judge among yourselves,” I Cor 11: 8b, 13a: Social Transformation, Demythologizing Female Deities or Paschal Reversal?

Η παύλεια πρόταση «γυνή εκ του ανδρός» που αποδίδει τη γιαχβική παράδοση της βιβλικής δημιουργίας των δύο φύλων κατά τους Ο΄ θεωρείται ότι αποτελεί την κατά μέτωπο επίθεση κατά της αλήθειας, όπως λένε, της κυριαρχίας του θηλυκού που δεν τόλμησε να διατυπώσει ούτε αυτός ο Γιαχβιστής.

Αν βέβαια διαμορφώνει κανείς τη συλλογιστική του με βάση δεδομένα που έχουν ως κεντρικό σημείο αναφοράς την αναβίωση της μεγάλης θεάς τότε θα έλθει σε αντιπαράθεση με το συγγραφέα της γιαχβικής διήγησης για τη δημιουργία και την πτώση του ανθρώπου. Θα συμφωνούσε με την πρωτοβουλία της γυναίκας να γευτεί τη γνώση και να τολμήσει την ισοθεΐα με την ανυπακοή της. Τέτοιες θέσεις συναντά κανείς σε ερμηνείες της βιβλικής δημιουργίας από τους γνωστικούς που προβάλλουν τη Σοφία ως το μυθοποιημένο θηλυκό από το οποίο αρχίζει η δημιουργία.

Στη σύγχρονη εποχή αναβιώνουν τέτοιες γνωστικές ερμηνείες όπως πέρασαν μέσα από τον ευρωπαϊκό μεσαίωνα αλλά παράλληλα συνδέονται δεξιοτεχνικά με τα δεδομένα των επιστημών της ψυχολογίας, ανθρωπολογίας, κοινωνιολογίας, ιστορίας και θρησκευσιολογίας ώστε να περιβάλλονται με ιδιαίτερο επιστημονικό κύρος.

Η συλλογιστική αναβίωσης της μεγάλης Θεάς Μητέρας που συνδέεται άμεσα με τη γυναικεία ιεροσύνη, εμπλουτισμένη επιστημονικά μπαίνει στην αντιπαράθεση της Μητριαρχίας με την Πατριαρχία την οποία εντοπίζει στη βιβλική δημιουργία του Γιαχβιστή όπου επικρατεί η νίκη της Πατριαρχίας. Όταν αυτή η γραμμή σκέψης σε μια ψυχαναλυτική προσέγγιση περιγράφει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Πατριαρχίας και της Μητριαρχίας, προδίδει παράλληλα το υπόβαθρό της που φαίνεται ότι δεν γνωρίζει την αγιοπνευματική ανθρωπολογία της ανατολικής παράδοσης.

Όστος όμως η κριτική του κειμένου της βιβλικής δημιουργίας ανέδειξε τις αλήθειες που περιέχει το κείμενο του Γιαχβιστή. Ο βιβλικός συγγραφέας τοποθετεί τη γυναίκα ως ισότιμο πρόσωπο απέναντι στον άνδρα, χωρίς ούτε να την υποβαθμίζει στην κατάσταση του ζώου ούτε να τη θεοποιεί. Η δημιουργία των δύο φύλων ανήκει στη δημιουργική θέληση και αγάπη του Θεού και δεν εκφράζει την πτώση από το πλήρωμα όπως λένε οι γνωστικοί. Συστηματικά όμως ο Γιαχβιστής απομυθοποιεί τις θηλυκές θεότητες γονιμότητας που θεοποιούν είτε τη γη, είτε τη Σελήνη, ή το φίδι ή το γυναικείο σώμα. Αυτήν την απομυθοποίηση δηλώνει η φράση «γυνή εξ ανδρός».

Ο Γιαχβέ δεν είναι εχθρικός προς τη γυναίκα. Απομυθοποιεί μεν τη θεοποίηση του θηλυκού αλλά βάζει στη θέση του και το θεοποιημένο υπερεγώ του αρσενικού που φαίνεται καθαρά στη θεοποιημένη βασιλική εξουσία του Φαραώ. Όταν δηλώνει την ταυτότητά του ο Γιαχβέ στον Μωσή τότε του αναθέτει την απελευθέρωση του λαού από τη σκλαβιά των Αιγυπτίων. Η αντιπαράθεση του Γιαχβέ με τη θεοποιημένη εξουσία καταλήγει στο θάνατο όλων των διαδόχων της.

Στη γραμμή της πασχάλιας ανατροπής της θεοποιημένης ανδρικής εξουσίας συντελείται ένας εκδημοκρατισμός της βασιλικής εξουσίας στο λαό του Θεού. Σε αυτή τη γραμμή βρίσκεται και η ανδρική ιεροσύνη στην Παλαιά Διαθήκη που γίνεται με την προσφορά των πρωτότοκων αρσενικών παιδιών στο Θεό την οποία ακολουθεί πιστά και ολοκληρώνει ο Ιησούς Χριστός. Η θέση των δύο φύλων στη λατρεία σημαδεύουν αυτήν την πασχάλια ανατροπή του θεοποιημένου υπερεγώ.

(The full text at http://cemes-en.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/adamtziloglou_full_text.pdf)

Dr. Evaggellia Voulgaraki-Pisina, *Ο ρόλος των αιρέσεων στη διαμόρφωση της Πατερικής διδασκαλίας για τις γυναίκες*

Η έρευνα αφορά ενδεχόμενες επιδράσεις των αιρέσεων στη διαμόρφωση της πατερικής διδασκαλίας για τις γυναίκες. Ιστορικού χαρακτήρα, με επικέντρωση στους πρώτους αιώνες και την Ύστερη Αρχαιότητα, έχει ασφαλώς γνώσιμα θεολογικά ερωτήματα του σήμερα. Η θρησκευολογική, εξάλλου, εργαλειοθήκη συμβάλλει στην κατανόηση όψεων του πολυποίκιλου θρησκευτικού φαινομένου. Προσεγγίζοντας ιστορικοκριτικά τις πηγές, μελετούμε το συγκεκριμένο, αναζητούμε το πνεύμα της εποχής αλλά και θεμελιώδη στοιχεία της εν εξελίξει δόμησης των κοινωνιών.

Σε όλο το εύρος της έρευνάς μας δεν κατορθώνουμε να διαπιστώσουμε μονοσήμαντες επιδράσεις των αιρέσεων, θετικές ή αρνητικές, οι οποίες να έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πατερικής διδασκαλίας για τις γυναίκες. Παρόμοια, θα ήμασταν πολύ επιφυλακτικοί στη διατύπωση μιας θεωρίας αλληλεπιδράσεων. Εντούτοις, στο πλαίσιο συνύπαρξης στην ίδια κοινωνική πραγματικότητα διαπιστώνει κανείς διαδράσεις, άλλοτε φανερές και άλλοτε υπόρρητες, παραγόμενες από την κοινή μήτρα του πνεύματος της εποχής. Η εξήγηση για τη σταδιακή απόθεση της γυναίκας από τη δημόσια δράση είναι συνεπώς σύνθετη και πολυπαραγοντική. Η σύνδεση της γυναίκας με τη σεξουαλικότητα, σε περίοδο γενικής ανάπτυξης εγκρατικών τάσεων, είναι ένας παράγοντας. Δραστηριότητες των αιρέσεων περιπλέκουν την κατάσταση, αλλά δεν την επικαθόριζαν.

Πέρα από τις εγκρατικές τάσεις, πέρα από την ανάπτυξη και τυποποίηση της λατρείας, στο κοινωνικό πεδίο ο χριστιανικός κορμός είναι όλο και πιο σημαντικός για την ίδια τη Ρώμη, ακόμα και πριν το διάταγμα των Μεδιολάνων, πολύ δε περισσότερο μετά. Συνεπώς, το ζήτημα της θέσμησης, της εξουσίας και του ελέγχου, τίθεται όλο και πιο επιτακτικά, και όχι πάντα σε αγαστή συνεργασία με τα ποικίλα χαρίσματα.

Τελικά είναι η εξουσία, ως πρόταγμα και πειρασμός, που συνέβαλε στον περιορισμό της θέσης και δράσης των γυναικών, όπως αναλυτικά τεκμηριώνεται στην έρευνα. Πρόκειται κατ' ουσίαν για όψεις εκκοσμίκευσης, σε αντίθεση με τη μεταμορφωτική δυναμική που θα έπρεπε να έχει το εσχατολογικό όραμα της Βασιλείας προς την κοινωνία και τους κοινωνικούς θεσμούς, κάτι που προσπάθησαν οι μεγάλοι Πατέρες.

(The full text at http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/voulgaraki_full_text.pdf)

Dr. Ioannis Lotsios, *The question of women's ordination: Feminist challenge or ecclesiological promotion; Comments on the Rhodos Document*

His paper summarized the findings of the Inter-Orthodox Theological Conference of Rhodes in 1994 for the position of women in the Orthodox Church and on the ordination of women, which is a first attempt to highlight the question for the life of the Church in the modern era. Absent as an issue at that time for the Orthodox, the impossibility of the ordination was seen as a response to a feminist challenge. Perhaps this confusion and uncertainty have influenced the emergence of an ecclesiological awareness, caused from the lack of ecclesiological and theological evidence. Even today, although stressing the equality of women in the Church, it excludes women from the basic hierarchical structures.

(The full text at http://cemes-en.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/lotsios_the_question_of_women_full_text.pdf)

Dr. Eleni Kasselouri-Hatzivassiliadi, *The personality of Elisabeth Behr-Sigel and the Order of Deaconesses.*

Η Elisabeth Charlotte Sigel γεννήθηκε στο Στρασβούργο το 1907 και πέθανε στο Παρίσι σε ηλικία 98 ετών το 2005, περιτριγυρισμένη από τα παιδιά, τα εγγόνια και τα δισέγγονα της. Στη διάρκεια της ζωής της βίωσε όλες τις μεγάλες τραγωδίες της Ευρώπης κατά τον 20^ο αιώνα. Ήταν κόρη ενός Γάλλου Λουθηρανού και μιας εβραίας Αυστριακής. Μέλος της Λουθηρανικής εκκλησίας, σπούδασε θεολογία και φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου. Στην συνέχεια η μετακίνησή της στο Παρίσι την φέρνει σε επαφή με τους Ρώσους της Διασποράς, με τη Θεολογική Σχολή του Αγίου Σεργίου, εκείνη την εποχή με Διευθυντή τον π. Sergei Bulgakov και στην συνέχεια με το Ρώσο σύζυγο της Andre Behr. Η Elisabeth αποτέλεσε έναν σημαντικό εκπρόσωπο της Ορθόδοξης Θεολογίας στη Δύση. Χωρίς ποτέ να διδάξει ως μόνιμη Καθηγήτρια σε κάποια Θεολογική Σχολή, αλλά ζώντας μέσα από τη δουλειά της ως δασκάλα φιλοσοφίας και λογοτεχνίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, υπήρξε συγγραφέας σημαντικών άρθρων, βιβλίων, βιβλιοκρισιών και μια από τους συνεκδότες του Γαλλικού Ορθόδοξου περιοδικού *Contacts*. Δημοσίευσε μελέτες για την Ρωσική πνευματικότητα, αγιογραφία και σύγχρονη ορθόδοξη θεολογία και μια εκτενή βιογραφία του πνευματικού της πατέρα Lev Gillet (1893-1980), που είναι ευρύτερα γνωστός με το ψευδώνυμο «ο μοναχός της Ανατολικής Εκκλησίας». Στο τελευταίο τέταρτο της ζωής της έγινε ευρέως γνωστή για τις θαρραλέες παρεμβάσεις και συμβολές της, κυρίως μέσα από τις συναντήσεις του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών, για τη χειροτονία των γυναικών στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Δίδαξε στον Άγιο Σέργιο, το Καθολικό Ινστιτούτο στο Παρίσι, το Κολλέγιο των Δομικανών στην Οττάβα, το Οικουμενικό Ινστιτούτο του Bossey, και το Οικουμενικό Ινστιτούτο του Tantur κοντά στην Ιερουσαλήμ. Είτε αναφέρεται στο θεσμό των διακονισσών είτε στη χειροτονία των γυναικών, η Behr-Sigel πιστεύει ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία, λαμβάνοντας υπόψη της τα «σημεία των καιρών» και το ιδιαίτερο κάθε φορά πλαίσιο, θα πρέπει να επαναπροσδιορίσει και επανεξετάσει τα θεολογικά επιχειρήματά της.

(The full text at <http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/01/26/>)

Cand Dr. Maria Chatziapostolou, *Deaconesses and Ordination of Women in the Theology of Nikos Matsoukas*

Παρουσίασε συνοπτικά τις απόψεις του αείμνηστου Ορθόδοξου δογματολόγου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Νικολάου Ματσούκα, και κατέληξε με την χαρακτηριστική του προτροπή, ότι «εκείνο που πρέπει να κάνει η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι να προετοιμάζεται όχι με σαθρά και επίζημια θεολογικά επιχειρήματα, αλλά με την άρτια κοινωνική οργάνωση της ζωής της, όπου άνδρες και γυναίκες με πλήρη ισοτιμία και ισότητα να εργάζονται αναδεικνύοντας πλούσιους καρπούς χαρισματικής ζωής και καλλιεργώντας την παιδεία και τον πολιτισμό».

(The full text at <http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/01/27/>)

Dr. Dimitrios Keramidas, *The Problematic of the Catholic Church on Deaconesses and the Ordination of Women*

Η σχετική προβληματική στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία προέκυψε ως: α. Απάντηση στην άποψη, πως η απαγόρευση της χειροτονίας των γυναικών δεν έχει βιβλική και δογματική θεμελίωση. β. Αντίδραση στη χειροτονία γυναικών σε άλλες χριστιανικές Ομολογίες. γ. Αποσαφήνιση της επίσημης θέσης της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Πάπας Παύλος ΣΤ' (1975): Οι «θεμελιώδεις λόγοι» της μη χειροτονίας των γυναικών: α. Το παράδειγμα του Χριστού, ο οποίος επέλεξε τους Αποστόλους μονάχα μεταξύ ανδρών. β. Η διαρκής πράξη της Εκκλησίας. γ. Η ισχύουσα επίσημη διδασκαλία.

Διακήρυξη *Inter insigniores* (1976): α. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία ποτέ δεν χειροτόνησε γυναίκες ως πρεσβυτέρους και επισκόπους, μένοντας πιστή στο «κανονιστικό» παράδειγμα του Ιησού και την πράξη των Αποστόλων. β. Η ανδρική ιερωσύνη ανήκει στην αμετάβλητη ουσία του μυστηρίου της ιερωσύνης και όχι στα μεταβλητά στοιχεία της. Γ. Ο Ιησούς είναι το ιερατικό υπόδειγμα που ακολουθεί το εκκλησιαστικό σώμα. Ο ιερέας/εικόνα του Χριστού οφείλει να προέρχεται από τους άνδρες, διαφορετικά καταργείται η συμβολική-αντιπροσωπευτική ισχύς της ιερωσύνης. Δ. Η ιερωσύνη δεν είναι δικαίωμα, αλλά δώρο του Θεού. Αφορά την πίστη και γι' αυτό είναι ανόμοια από τη συζήτηση για τα δικαιώματα των γυναικών.

Αποστολική Επιστολή *Ordinatio Sacerdotalis* του Ιωάννη Παύλου Β' (1994): α. Στη δυτική και ανατολική παράδοση της Εκκλησίας τηρείται αδιαλείπτως η αποκλειστική ιερωσύνη των ανδρών. β. Στην επιλογή των Αποστόλων ο Χριστός δεν έδρασε δεσμευόμενος από τις κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες, αλλά με ελεύθερο και κυρίαρχο τρόπο. γ. Η μη χειροτονία των γυναικών θα πρέπει να θεωρείται οριστική για την Εκκλησία και τους πιστούς.

J. Ratzinger: Οριστική δογματική αλήθεια και διδασκαλία με **αλάθητο και ανέκκλητο** κύρος, διότι συνδέεται με την εξ αποκαλύψεως αλήθεια (Γραφή, Παράδοση).

Πάπας Φραγκίσκος Α': α. Πρέπει ν' αναπτυχθεί μια θεολογία των γυναικών. β. Η Θεοτόκος ήταν σημαντικότερη από τους Αποστόλους. Η γυναίκα στην Εκκλησία είναι πιο σημαντική από τους επισκόπους και τους ιερείς. γ. Η γυναικεία ιδιοφυΐα είναι απαραίτητη στους χώρους όπου λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις και ασκείται η εξουσία στην Εκκλησία. δ. Όποιος μιλά για γυναίκες καρδινάλιους υποφέρει από κληρικαλισμό. ε. Η *μητρότητα* είναι ένας πλούτος για τον τρόπο με τον οποίο υπάρχει η γυναίκα. Καλώντας τη γυναίκα στη μητρότητα, ο Θεός της ανέθεσε μ' έναν πολύ ιδιαίτερο τρόπο την ανθρώπινη ύπαρξη. στ. Ο κίνδυνος από τη χειραφέτηση που απογυμνώνει τη γυναίκα από τα γνωρίσματά της.

Dr. Nikolaos Kouremenos, *The Order of Deaconesses in the Ancient Non Chalcedonian Orthodox Churches: Sources, Historical Process and Modern Situation*
Όπως είναι γνωστό ο θεσμός των διακονισσών ανάγεται στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Παρά το γεγονός ότι οι πληροφορίες που αντλούμε από γραπτές μαρτυρίες σχετικά με το θεσμό και το ρόλο των διακονισσών στην πρώιμη εκκλησία είναι πενιχρές, μια από τις σημαντικότερες μαρτυρίες, λόγω περιεχομένου αλλά και αρχαιότητας, η *Didascalia Apostolorum* σώζεται κυρίως σε συριακή μετάφραση. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι αρχικά η εξέταση του θεσμού των διακονισσών κατά την πρώιμη περίοδο (μέχρι και τον 5ο αι.) μέσα από το πρίσμα των μαρτυριών της συριακής γραμματείας και στη συνέχεια η παρουσίαση και ανάλυση των πηγών καθώς και η ιστορική εξέλιξη του θεσμού και του ρόλου των διακονισσών στις επιμέρους εκκλησιαστικές παραδόσεις των Αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών και πιο συγκεκριμένα στη Συρο-ορθόδοξη, Νεστοριανή και Κοπτική εκκλησιαστική παράδοση. Τέλος θα παρουσιαστεί εν συντομία η σύγχρονη πρακτική των παραπάνω εκκλησιαστικών κοινοτήτων σχετικά με το θεσμό των διακονισσών.

Dr. Vassiliki Statholosta, “*The Official Discussion on Women’s Ordination within the Anglican Communion*”

The issue of the ordination of women as deaconesses in the first place and as priests and bishops later on troubles the Anglican Communion since the previous century. Developments in England, Hong Kong, USA and elsewhere challenge the Anglican

unity and its relations with Orthodox, Roman-Catholic and Old-Catholic Churches. Going through Resolutions of the Lambeth Conferences, we critically examine the way the conflict on the ordination of women was developed and the way the Anglicans handle it. There is no doubt that the whole issue is a theological one and it is greatly linked to Anglican theology and ecclesiology. An evaluation from an Orthodox point of view concerning the debate itself and its consequence on the bilateral Anglican-Orthodox theological dialogue follows.

Cand. Dr. Sotirios Boukis, *Η θεολογική προβληματική των διαφόρων προτεσταντικών ομολογιών.*

Η παρουσίασή της εξετάζει την θεολογική προβληματική των διαφόρων Προτεσταντικών ομολογιών στο ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών. Στο πρώτο μέρος επισημαίνονται οι μεθοδολογικές διαφορές που έχουν Ορθόδοξοι και Διαμαρτυρόμενοι στην προσέγγιση του ζητήματος, οι οποίες εξηγούν και γιατί τελικά καταλήγουν σε τόσο διαφορετικά συμπεράσματα. Στο δεύτερο μέρος εκτίθενται τα βασικά επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται συνήθως από Διαμαρτυρόμενους θεολόγους υπέρ και κατά της χειροτονίας των γυναικών, τα οποία εστιάζουν κυρίως στο πώς ερμηνεύονται η τάξη της δημιουργίας, η παρουσία γυναικών σε θέσεις ηγεσίας στη Βίβλο, οι θέσεις που είχαν οι γυναίκες στην πρώτη εκκλησία, η απαγόρευση του Αποστόλου Παύλου στις γυναίκες να διδάσκουν στην εκκλησία, ενώ δευτερευόντως αναφέρονται και επιχειρήματα από τη φύση, την ιστορία και την Παράδοση. Στο τέλος, επιχειρείται μια αποτίμηση των παραπάνω επιχειρημάτων με σκοπό να τεθούν κάποια νέα ερωτήματα, τόσο προς την Προτεσταντική όσο και προς την Ορθόδοξη εκκλησία, για το τι συνέπειες έχουν τα παραπάνω στη θεολογία τους και στην πρακτική τους.

(The full text at <http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/01/27>)

Prof. Metr. of Proussa Elpidophoros, *Thomas Aquinas' Influence on the Christian View on Women*

He presented detailed analysis of Thomas Aquinas' worldview, which was heavily indebted on the philosophical views of Aristotle and Plato (and of course his previous Latin Patristic tradition). He also explained how the world view in the Middle Ages was formed and consolidated, and how it was theologically legitimized by this great scholastic thinker. He concluded his paper with the remark: "To the question, how can we nowadays overcome the contradictions and prejudices (against women), which as human constructions and cultural products violate and change the Gospel message, the answer is simple: by returning to the Gospel itself, which is guarantees the life in Christ "όσοι γαρ εις Χριστόν εβαπτίσθητε, Χριστόν ενεδύσασθε. ουκ ένι Ιουδαϊος ουδέ Έλληνα, ουκ ένι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ένι άρσεν και θήλυ. πάντες γαρ υμείς εις εστε εν Χριστώ Ιησού» (Gal 3:28).

(Extracts of the text at <http://www.amen.gr/article20419>).

Prof. Anna Koltziou, *The Liturgical Presence of Women in Ancient Greece*

Οι έρευνες των τελευταίων δεκαετιών έρχονται να ανατρέψουν την επικρατούσα εικόνα για τον περιορισμένο ρόλο των γυναικών στην αρχαία Ελλάδα και ιδιαίτερα την Αθήνα. Η αξιοποίηση αποσπασματικών κειμενικών μαρτυριών, επιγραφικών μαρτυριών και κυρίως αρχαιολογικών ευρημάτων φωτίζουν την παρουσία της γυναίκας και με τη συνδρομή της κοινωνιολογικής προσέγγισης αναδεικνύουν μια πολύ σημαντική πλευρά δραστηριοποίησης της γυναίκας στη ζωή της αρχαίας ελληνικής πόλης που σχετίζεται με τη συμμετοχή της γυναίκας στα θρησκευτικά

δρώμενα. Η ιερωσύνη μπορεί να μην άνοιγε στις γυναίκες τον δρόμο για την κοινωνική ή οικονομική ανεξαρτησία τους από την ανδρική αιγίδα, ωστόσο είναι γεγονός ότι προσέφερε στις γυναίκες μια μοναδική ευκαιρία να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή με ηγετικούς ρόλους, ίσους με εκείνους των ανδρών. Ο πρωταγωνιστικός ρόλος των γυναικών στις τελετουργίες τις επέτρεπε να κυκλοφορούν και να κάνουν αισθητή την παρουσία τους μέσα στην πόλη, υπηρετώντας τους θεούς, την οικογένειά τους και τους πολίτες. Υπό την έννοια αυτή, σε ένα αφαιρετικό επίπεδο, η γυναίκα, και ιδιαίτερα η ιέρεια-γυναίκα, ύφαινε ένα πλέγμα που εξασφάλιζε τη συνοχή της κοινωνίας.

Fotios Ioannidis *Human sexuality in Latin Patristic tradition.*

The teachings of the Fathers of the West persist in ascetical and pastoral address the issue with soteriological perspective. Trying to eliminate human passions, to ensure no prostitution, disorder and agitation of the soul from the birth of desire until the saturation. Know that passions destroy virtues lay in the soul crafty mood, neglect prayer, selfishness, insensitivity, sticking in the world and despair. Cause sedation of mind and affect the soul, putting real tyranny on humans because of their power and amazing speed of action of the demon, especially in case of lust, inciting prostitution. In the post-rift period prevails in the West a phobic syndrome around love and sexuality, arising exclusively within ecclesiastical contexts, it should be noted, are responsible for religionized of Christianity. The absolutism of strict trends in prior ecclesiastical tradition with guilt complexes, condemnation of the flesh and the devaluation of the female sex are largely responsible for the similar tendencies, which en effect, developed and Eastern Orthodox Christianity.

(Full text at <http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/01/26>)

Cand. Dr. Elizabeth Smith, *Ordination, Apostolic Succession, and Ecumenism.*

Inherent in today's Christianity is the differing approaches to central theological and practical questions by Orthodox, Catholic, and Protestant denominations, and the division among these denominations is contrary to the love and unity of Christ. Women's ordination relates closely to ecumenism by way of questions regarding episcopacy and apostolic succession.

Her research focuses on the centrality of apostolic succession to ecumenism. Her paper surveys documents that have come out of discussions between Northern European, American, and Canadian Lutherans and Anglicans on their way to full communion with each other. In particular, it surveys the way their strikingly different theologies of apostolic succession shaped their interactions with one another, and what theological moves were made that enabled them to finally enter into full communion with one another. She concluded with a series of questions and observations: what can Christianity at large take from these discussions? What is inherent in questions of episcopacy? Are some items theologically central while others are flexible? How do we make sense of the different historical trajectories that various Christian denominations have taken while maintaining the integrity of the apostolic faith? How does ecclesiology solve or not solve differences? What is keeping divided Christendom divided?

She drew on the ecumenical theology and ecclesiology of Yves Congar to make her reflections. This methodology was not intended to be an exhaustive survey of Congar's theology; rather, she used his theology to interpret these dialogue among Anglicans and Lutherans that led to their full communion. The reason she focused specifically on dialogues between Northern European, American and Canadian

Anglicans and Lutherans was that these are the dialogues that actually led to full communion. They were not intellectual exercises; they were truly practical examples of ecumenism from which Christianity can and should glean wisdom.

Cand. Dr. Arthur J. Keefer, *Orthodox Theological Criteria from 1 Peter for Women's Ordination in the Church*

The Orthodox Church's discussion on the ordination of women involves not only theology, history, and tradition, but also society. Non-Christian societies offer complimentary, alternative, and sometimes ambiguous views on the issues central to the ordination of women. Matters such as male and female identity, leadership structure, and human value enter ecclesial dialogue not only from inside Orthodox and non-Orthodox Churches but also from the outside. Thus, in the context of the church's relation to non-Christian culture, what theological criteria should the church use to examine the issue of women's ordination? Orthodox theologians have overlooked a valuable source of evidence when answering this question, namely, the epistle of First Peter. The Apostle Peter wrote to Christians who were asking questions regarding their role as the Church in a secular society. Thus, while the epistle does not directly address women's ordination, it contextually resembles the church's twenty-first century situation. In this paper I will examine the theological criteria that Peter used to guide the church. How did he employ canonical, liturgical, Trinitarian, Christological, ecclesiological, eschatological, and sociological theologies? I will then consider the significance of his criteria for the current question of women's ordination in the Orthodox Church and Theology.

(Full text at http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/ajkeefers_full_text.pdf)

Prof. Emeritus Stuart George Hall, *Sex and the Divine Persons: Problematic English language in The Church of the Triune God.*

The purpose of his communication was to consider some important words used in *The Church of the Triune God: Cyprus Agreed Statement of the International Commission for Anglican-Orthodox Theological dialogue 2008*, which argues that the Church reflects in its life and worship the communion which is the life of the Holy Trinity. Two English terms used in the *Statement*, 'gender' and 'iconic', have developed new meanings recently, potentially causing confusion. In particular 'iconic' in the meaning given might be better not applied to the names 'Father' and 'Son' in the Holy Trinity. These terms are for good historic reasons invariable, but they are 'iconic' only as expressing the mutual relations in the Consubstantial Trinity, as St Gregory of Nyssa perceived. The *Statement* is wrong to deny that they are metaphorical. As an excellent metaphor of supremacy and liberation, 'Father' and 'Son' need the historical context of male supremacy, which no longer always applies. 'Iconic' is also used of Priest and Christ in the Holy Liturgy. The Orthodox express reasonable reservations about whether this implies that male sex is essential to the glorified human nature of the Lord Jesus Christ, and thus necessary in the Eucharistic president. The terminology of 'icon' and 'gender' is hazardous, and should be clarified in future discussions.

(A full text at http://cemes-en.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/stuart_hall_full_text.pdf)

Cand. Dr. Ekaterina Drosia, *May Magdalene and the Deaconesses*

Η Μαρία Μαγδαληνή αποτελεί αναμφισβήτητα ένα ζωντανό παράδειγμα νομιμοποίησης της διδασκαλίας από μέρους των γυναικών, καθώς και του ρόλου που

έπαιξαν οι γυναίκες στην εξάπλωση του μηνύματος του ευαγγελίου και στην λειτουργία των πρωτοχριστιανικών κοινοτήτων. Αξιοσημείωτη είναι η ιδιαίτερη θέση της Μαγδαληνής στον κύκλο των μυροφόρων και των γυναικών οι οποίες διακονούν τον Ιησού.

Η Μαγδαληνή ακολουθούσε τον Ιησού από την αρχή της αποστολής του και έφθασε μέχρι το σταυρό και το πάθος. Σ' όλη τη διάρκεια του επίγειου έργου του ήταν κοντά του. Η κεντρική θέση της Μαγδαληνής στο στενό κύκλο των μαθητών του Ιησού τονίζεται από όλους τους ευαγγελιστές. Η διαμάχη σχετικά με την «θηλυκή αποστολικότητα» και ο ανταγωνισμός με τον Πέτρο, καθώς και το ζήτημα της θέσης των γυναικών γενικά, έχουν συνδεθεί με το όνομά της. Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται η Μαγδαληνή και οι υπόλοιπες γυναίκες ακόλουθοι του Ιησού οδηγεί στο συμπέρασμα πως ο παραδοσιακός ρόλος των γυναικών ανατρέπεται.

Μέσα στις σελίδες των γνωστικών κειμένων βλέπουμε τη Μαγδαληνή να διδάσκει ενώ παράλληλα προβάλλεται ως παράδειγμα γυναικείας μαθητείας. Η εικόνα που μας δίνουν τα κείμενα αυτά σχετικά επιρροή των γυναικών, κυρίως μέσω του προσώπου της Μαγδαληνής, μας παρέχει ένα ισχυρό επιχείρημα σχετικά με το δικαίωμα και την αυθεντικότητα της διδασκαλίας των γυναικών στον πρώιμο χριστιανισμό.

Η μνεία του ονόματος της Μαγδαληνής στα κείμενα της Καινής Διαθήκης ενέχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Συνεπώς στον Κανόνα τον ίδιο συμπεριλαμβάνεται το όνομα μιας γυναίκας που διαψεύδει και αναιρεί την απαγόρευση της αρχαίας εκκλησίας σχετικά με τη διακονία εκ μέρους των γυναικών. Στην περίπτωση της Μαρίας Μαγδαληνής έχουμε ένα υπόδειγμα μαθήτριας που διδάσκει, ερμηνεύει, κηρύττει, παρηγορεί τους μαθητές, είναι απόστολος και υπόδειγμα πίστης.

(A full text at http://cemes.weebly.com/uploads/2/7/8/8/27884917/43._drosia_full_text.pdf)

Lecturer Antonia Kyriatzi, *Women in the History of the Church*

Στο αντικείμενο της Εκκλησιαστικής Ιστορίας εξετάζεται ο βίος της Εκκλησίας από την ίδρυσή της μέχρι την εποχή μας. Η παρουσία των γυναικών στο περιεχόμενο της Εκκλησιαστικής Ιστορίας είναι ισχνή, παρά το γεγονός ότι έχουν διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στην εκκλησιαστική ζωή, κυρίως κατά την πρωτοχριστιανική εποχή.

Το αντικείμενο της Εκκλησιαστικής Ιστορίας έχουν υπηρετήσει άνδρες, ανάμεσά τους πολλοί κληρικοί. Τις τελευταίες δεκαετίες, με την αύξηση του ποσοστού των γυναικών στις θεολογικές σχολές, απόκτησαν και οι γυναίκες πρόσβαση στην έρευνα και διδασκαλία του αντικειμένου.

Στόχος της εισήγησης είναι να αναδειχθεί η παρουσία των γυναικών στην εκκλησιαστική ζωή και ιστορία, ώστε να δουν τον εαυτό του μέσα στο χώρο της Εκκλησίας, να συνειδητοποιήσουν το ρόλο που έχουν διαδραματίσει και να δώσουν νέα διάσταση στην ύπαρξή τους σε σχέση με την Εκκλησία.

(A full text at <http://blogs.auth.gr/moschosg/2015/02/02/>)

Dr. Eirini Aremi, *The Role of Women in the Church in Patristic Texts up to the 5th Ecumenical Council*

Η θέση της γυναίκας στο Χριστιανισμό πολλές φορές έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις με ποικίλες αντιδράσεις. Πολλοί είναι εκείνοι που ως συντηρητικοί τονίζουν ότι η θέση της γυναίκας πρέπει να είναι περιορισμένη έως ανύπαρκτη, ενώ άλλοι πιστεύουν ότι πρέπει να έχει έναν πιο ενεργητικό ρόλο. Οι συζητήσεις μεταξύ των θιασωτών των δύο αυτών διαφορετικών απόψεων για το ρόλο της γυναίκας

πολλές φορές καταλήγουν σε έντονες διαφωνίες, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που φτάνουν σε σημείο αλληλοκατηγοριών και αναθεμάτων.

Η άποψη που έχει ο κάθε χριστιανός, εάν στηρίζεται σε ορθά επιχειρήματα είναι σεβαστή ή οφείλει να είναι σεβαστή για τον άλλο συνομιλητή του έστω και σε κάποιο βαθμό. Σε αυτήν την εισήγηση θα αποφύγουμε να εκφράσουμε την προσωπική άποψη για το θέμα αυτό, αλλά θα αφήσουμε τα πατερικά κείμενα έως και του 5^{ου} αιώνα να μιλήσουν για τη θέση της γυναίκας. Άλλωστε στην Ορθοδοξία πάντα ο δρόμος που πρέπει να ιχνηλατούμε τη θεολογική μας σκέψη οφείλει να βασίζεται στην Αγία Γραφή, στα κείμενα των Πατέρων και των Συνόδων –Τοπικών και Οικουμενικών-και στην Παράδοση της Εκκλησίας μας.

* All available texts and/or the video presentations at cemes-en.weebly.com